

GLIMTAR FRÅN POP UP PUPPETS-FESTIVALEN

Kaspers kusiner

Vår svenske Kasper har många europeiska kusiner, och några av dem var på besök under Pop Up Puppets-festivalens avdelning med gatuteater.

Hela Norrbro, mellan Gustav Adolfs torg och Slottet i Stockholm, var fullt av folk. Barn och gamla, stockholmare och turister, trängdes bland partytälten. **Stockholms kulturfestival** pågick för fullt och Pop Up hade just öppnat. För en dag samspelade de båda festivalerna med varandra. Där hade sjukhusclownerna öppen mottagning för alla som behövde få sin favoritnalle omplåstrad. Och där hjälpte personal från **Scenkonstmuseet** till att göra spännande masker av alla sorter. Och någonstans inifrån folkhavet hördes glad musik och man skymtade ett färggrant "kasperskåp".

Mr. Punch klipper till

Engelsmannen **Clive Chandler** bjöd på Punch and Judy med klassiskt figurgalleri: Punch, hans hustru Judy och deras baby (Punch är som vanligt en katastrof till barnvakt), Polisen, den korvätande Krokodilen och många fler. Den mesta dialogen sker på det internationella kasperspråket: spelaren har en liten metallbit i munnen, en swazzle, som får rösten att låta ungefär som Kalle Anka i tecknad film. Som i all gatuteater är interaktionen med publiken en viktig ingrediens, och det tjoades friskt från båda sidor rampen.

Dom Roberto lurar Döden

I Portugal heter han Dom Roberto. Här har den portugisiska dockspelaren **José Gil** valt att ta upp två mycket gamla stycken ur den folkliga handdocksrepertoaren. Hjälten Dom Roberto hamnar i luven på en ondskefull barberare, räddar en prinsessa ur ett spökslott och lyckas till slut lura självaste Döden.

Det där med slottet har gamla anor: redan på den äldsta kända europeiska bilden av en handdocksscen (från 1300-talet), ser man små figurer uppträda i ett litet "slott" - och med knölpåken i högsta hugg. Dockspelet och dess slagskämpar blev på medeltiden parodier på de bombastiska riddarsagorna. Dom Roberto och hans kusiner punkterade effektivt den mer högrävande finkulturen, och gör så än idag.

Finsk sisu - och italiensk

En snällare variant för de mindre barnen presenterades av **Cirkus Strada**, och dess egen tolkning av den europeiska handdockstraditionen. Den finska dockspelaren **Milla Risku** lånar från engelska Punch & Judy, italienska Pulcinella och tyska Kasper. Från cirkusens värld hämtar hon karaktärer vi alla känner igen. Här får vi möta clownen som övar på sitt dragspel, Herr och Fru Fågel som trixar i trapetsen och Herr Stark med den (även här!) korvätande circuskrokodilen.

Också italienska **Irene Vecchia** griper tillbaka på den gamla Pulcinella, alla kasprars "urfader", inlånad från från commedia dell'arte. Eller var det tvärtom - comedian som lånade från dockteatern? De båda står i ett intrikat och troligen ännu inte helt utrett släktskapsförhållande till varandra. Inget vi i publiken behöver bry oss om. Vi kastar oss bara ut i Kasper-kaoset och njuter av dockspelets igenkänningar och överraskningar.

3 + 1 Dödar

Franska **Compagnie La Pendue** deltog med två föreställningar, och Döden fanns med i båda. *Dégaine / Punchy Draw* anslöt till marknadsteaterns ibland ganska brutala estetik. Två dockspelare ska bjuda på en pjäs om Polchinelle, och naturligtvis spårar alltihop ur. En ofta använd ramhandling som här ger plats för virtuost handdocksspel av **Estelle Charlier** och **Romuald Collinet**, som båda även står för dockor och scenografi. Collinet befinner sig dessutom ofta framför scenen och sköter publikkontakten på någon ibland lätt förvirrad franskungelsksvenska.

Här var det inte bara en Död, utan tre stycken som besestras av den sluge Polchinelle, såvitt man kunde avgöra i det kaos som rådde när de tre Dödarna jagades runt på scenen och knölpåkarna bytte ägare i svindlande fart.

Också i gruppens vuxenföreställning, *Tria Fata*, var Döden en av huvudgestalterna. Ett slags monodram: en gammal kvinna vill förhandla med Döden för att skjuta upp sin hädanfärd, och återupplever i korta bilder viktiga scener ur sitt liv, inklusive sin egen födelse. Här spelar Estelle Charlier alla dockorna och uppträder själv som Döden, ackompanjerad av musikern **Martin Kaspar Läuchli**. Tråddockor, handdockor, masker, skuggspel - Charlier behärskar dockspelets alla uttrycksmedel i denna sorgsna och vackra föreställning.

* * *

Lång dags färd mot natt - för de minsta

Mnemosyne, minnets gudinna, räknas inte in bland muserna, men borde kanske göra det. Minnet, liksom drömmen, erbjuder en av dockteaterns tacksammaste dramaturgier, "en blandning av upplevelser, fria pått, orimligheter och improvisationer" som det heter i Strindbergs företal till *Ett drömspel*.

I franska Compagnie La Pendues vuxenföreställning *Tria Fata* (se ovan) är det en gammal kvinna som minns livet som gått. I *Jeg kan huske alting* (Jag kan minnas allt) med danska **Teater My** låter dockspelaren och berättaren **Mette Rosleff** oss möta det lilla barnet som minns dagen som gått. Det är kväll och sovdags, men i skymningslandet mellan vaka och sömn är huvudet fullt av tankar och bilder.

Sängen är spelplats. Figurer och miljöer trolas fram ur madrassen: föräldrar, kompisar och "bestemor" (den sparsamma, poetiska texten är på danska). Kudden öppnas och blir stjärnhimmel. Allt som hänt under dagen dyker upp, och inte minst: allt som ätits (vilket inte är litet!). Till slut växer hela huset med alla grannlägenheterna fram. Ljuden blandas. En hund skäller, någon övar musik. Allt vaggas sakta in i sömnen, lågmält och varsamt. Men under det kuddmjuka låter berättelsen också ana ett mer temperamentsfullt stråk: barnets krav på integritet och självbestämmande. I dagens verklighet lurar konflikter och besvikelser. Men jeg kan huske alting - och i minnet är det jag som bestämmer.

Bränner / Brinner Foto: Kristin Aafløy

Norsk-franska kompaniet **Plexus Polaire** gästade festivalen med kontnärliga ledaren **Yngvild Aspelis** uppsättning *Cendres / Ashes*. (Läs mer om en annan av hennes föreställningar, *Chambre Noir*, i årets utgåva av Dockument; kan laddas ned här från hemsidan).

Om dröm och minne är en av dockteaterns tacksammaste dramaturgier, kan detsamma sägas också om det autentiska. "Verkligheten" är ju lika fantastisk som "fantasin". *Cendres / Ashes* utgår just från ett autentiskt kriminalfall. Den lilla norska staden Finstrand drabbas 1978 av en serie förödande pyromandåd. Invånarna sluter sig samman i jakten på förövaren som visar sig vara en ung man från bygden.

Pjäsen bygger på den norske författaren Gaute Heivolls roman *Før jeg brenner ned* (och där norskans "brenner" kan betyda både "bränner" och "brinner"). Här finns också en metanivå: en författare som kämpar med att skriva berättelsen om pyromanen (och sig själv), samtidigt som själva berättelsen gestaltas på scen.

Det är en mörk historia vars smärtpunkter utgörs av konflikten mellan tillhörighet och främlingskap, sanning och undanflykt - inför sig själv och andra. Här utnyttjas dockteaterns alla visuella möjligheter i vad man förstär är en tekniskt komplicerad iscensättning. Dockor, såväl i liten skala som i människostorlek spelarna själva i en avancerad ljussättning. En både mörk och glödande föreställning.

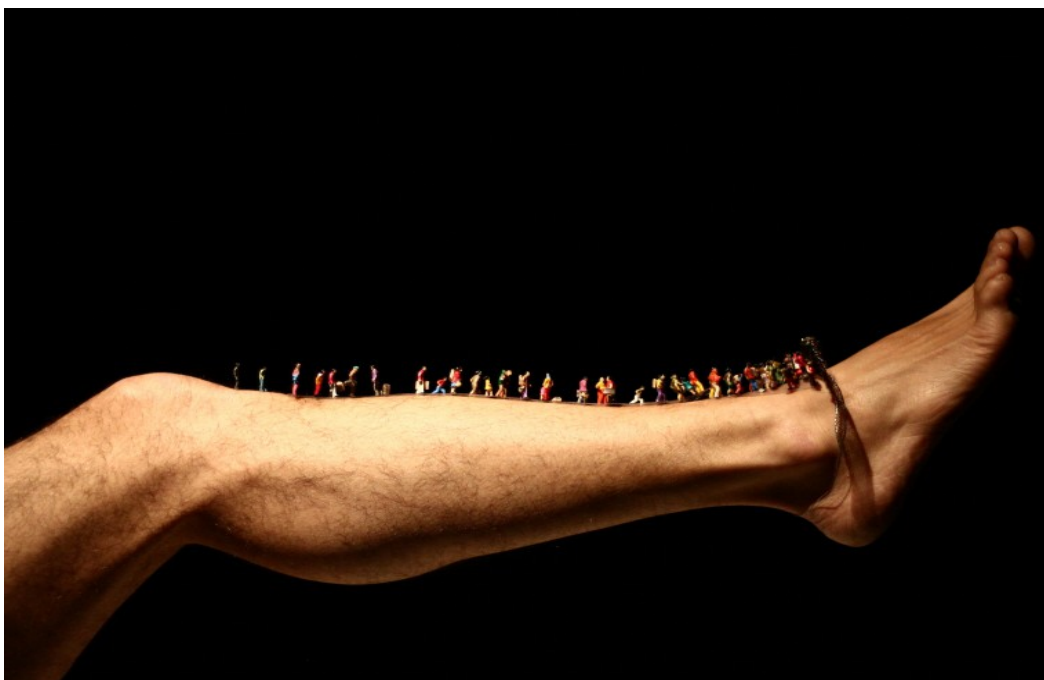
Existentiell stretching

Liksom Plexus Polaire har bulgariska **Puppet's Lab** utgått från en litterär förlaga, **Albert Camus** filosofiska roman *Myten om Sisyfos*. Sisyfos var dömd att i dödsriket rulla ett stenblock uppför en kulle. Om han lyckades skulle han bli fri. Men varje gång han nästan var uppe tappade han stenblocket som störtade ner i avgrunden, och han fick börja om från början. Ett "sisyfosarbete" som aldrig tar slut.

Camus skrev sitt verk 1942, under den tyska ockupationen av Frankrike, och har förstås en utgångspunkt i erfarenheterna av denna konkreta, historiska situation. Samtidigt är det ett allmänfilosofiskt verk om villkoren för "människan" och hennes existens.

I Puppet's Lab's föreställning *I, Sisyphus* är dansaren och dockspelaren **Stoyan Doychev** ensam på scen med en tråkub, ett antal suggestiva dockor och masker och en raffinerad ljussättning. Dock-kropparna, som ibland kan dela sig och förmeras, ser ut att vara gjorda av gummiband eller nylonstrumpbyxor. De kan både snärja spelaren, tänjas och sträckas ut - för att aldrig nå någonstans, bara återta sin ursprungliga form. Så blir föreställningen, snarare än en historia som når ett mål, en svit variationer på ett tema. Suggestivt och konsekvent genomfört, men också en föreställning som tenderar att sluta sig kring sig själv.

Tomas Alldahl

Effektivt, rörande och spännande - nomadteater berättar om flykt

Teaterduon **Livsmedlet** samarbetar med **Grus Grus Teater** (GGT) - en tvåspråkig mångkonstnärlig nomadteater i Åbolandsregionen i Finland.

GGT vill vara gränsöverskridande såväl innehållsmässigt, som genremässigt. Den föreställning, *Invisible Lands*, jag såg duon spela på Studion/Stadsteatern under dockteaterfestivalen, gjorde skäl för denna gränsöverskridande vilja på flera sätt. Den spelades av dockspelaren **Ishmael Falke** och dansaren/koreografen **Sandrina Lindgren**. De båda gav oss en berättelse om hur det kan vara när en anser det bäst att fly för sitt liv till ett annat land och vilka komplikationer flykten medför.

Med publiken intimt nära sig och med allvar och fokus framfördes berättelsen på ett opretentiöst sätt. De som spelade använde sig av sina kroppar, pyttesmå dockfigurer, som står på "sugplattor", leksaker, ett påhittat språk (kallat "Gibberish") och projicerad film. Vi får följa en grupp människor som flyr och får del av deras färd, tillkortakommanden och envisa vilja att nå sitt mål, som till slut visar sig vara Finland.

Det hela var andlöst spännande och överraskande fantasifullt framfört. Dockfigurerna har ofta mer eller mindre fast mark under fötterna i form av den ena eller den andra spelarens kropp, där de sätts fast och på vilken motspelaren t.e.x. målat en lång slingrig väg, som figurerna tar sig fram på.

Spelaren kan exempelvis måla vägen uppför ett skulderblad, som då blir en uppförsbacke - mödosam för de små figurerna att ta sig upp för. På samma sätt får den ena spelaren sin bara mage målad som ett blått hav, på vilket de flyende guppar fram i sin, som man antar, bräckliga farkost. "Maghavet" får vi åskådare se både när det målas på huden och föreställande det stora havet filmprojicerat på duken med den överfyllda lilla båten, gungande i takt med spelarens andetag och bukmuskelrörelser. Spelarna är i sådana scener sparsamt klädda men nuddar aldrig ens gränsen för spekulativ nakenhet - tvärtom, det känns effektivt, rörande och spännande både till innehåll och form.

Slutligen når de flyende sitt mål och stående framför det sista och avgörande - den stängda bommen in till det nya landet - får vi höra ett uppfordrande "Passi ?!". Sedan blir det tyst en liten stund tills den stängda bommen fälls upp och vi hör en röst, som säger "Tervetuloa!" - Välkommen!

Ridå och applåder.

Ingrid Spång